

Försäkringskassan har inte kommunicerat inhämtade uppgifter med den försäkrade

I en anmälan till JO framförde AA kritik mot Försäkringskassans handläggning av hans ärende gällande återbetalningsskyldighet för underhållsstöd. AA anförde bl.a. att Försäkringskassan vid handläggningen av hans begäran om omprövning av ett beslut om återbetalningsskyldighet inte hade underrättat honom om en uppgift som tillförts ärendet och gett honom tillfälle att yttra sig över uppgiften. Den uppgift han avsåg var att hans son BB saknade taxerad inkomst.

Försäkringskassan yttrade sig efter remiss. AA yttrade sig i sin tur över Försäkringskassans remissvar.

I sitt beslut den 10 oktober 2008 anförde *JO Nordenfelt* i bedömningsdelen följande.

Av lagen (1996:1030) om underhållsstöd, USL, framgår att när underhållsstöd lämnas till ett barn och det finns en bidragsskyldig förälder, ska denne återbetala ett belopp till staten som helt eller delvis motsvarar underhållsstödet (21 §). Återbetalningsskyldigheten baseras bl.a. på den bidragsskyldige förälderns taxerade inkomst enligt det taxeringsbeslut enligt 4 kap. 2 § taxeringslagen (1990:324) som fattats närmast före februari månad det år återbetalningsskyldigheten avser (24–26 §§ USL). I de fall barnet har taxerad inkomst som uppgår till en viss nivå minskas underhållsstödet och i förekommande fall även återbetalningsskyldigheten (10 § och 24 § tredje stycket USL).

Enligt förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser får ett ärende som avser myndighetsutövning inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och han har fått tillfälle att yttra sig över den (17 §). Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att så har skett om t.ex. avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga (1.).

JO har i tidigare beslut påtalat att reglerna om myndigheters kommunikationsplikt tillsammans med bestämmelsen om parts rätt till insyn i utredningsmaterialet utgör

några av de viktigaste garantierna för den enskildes rättssäkerhet (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 1994/95 s. 386). Det är grundläggande att myndighetens avgörande grundas endast på material som parten fått ta del av och beretts tillfälle att yttra sig över.

Av förvaltningslagens bestämmelser följer att kommunikering kan underlåtas då det inhämtade materialet saknar betydelse för ärendets utgång. Även material som har viss men ringa betydelse för ärendets avgörande omfattas av undantaget. Det är myndigheten som avgör om det i det enskilda ärendet är onödigt att kommunicera en viss uppgift. Det måste dock framstå som uppenbart att kommunikation inte har någon funktion för att åtgärderna ska kunna underlåtas (se t.ex. Förvaltningslagen, Hellners/Malmqvist, 2 u., s. 200 f.).

Av utredningen i ärendet framgår att AA begärde omprövning av ett beslut om återbetalningsskyldighet och att Försäkringskassan med anledning därav tog fram uppgifter om AA:s sons taxering från datasystemet. Dessa uppgifter låg till grund för det beslut som Försäkringskassan därefter fattade. Jag kan ha viss förståelse för att Försäkringskassan normalt inte kommunicerar information av innebörd att ett barn saknar inkomst. I detta ärende gjorde AA emellertid gällande att barnet hade inkomst. Mot den bakgrunden borde Försäkringskassan ha låtit AA ta del av de inhämtade uppgifterna innan ärendet avgjordes och gett honom tillfälle att yttra sig över dem. Försäkringskassan förtjänar kritik för handläggningen.